

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ДОНЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ

КАФЕДРА «ЕКОНОМІКА І МАРКЕТИНГ»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо організації самостійної роботи студентів з вибіркової навчальної дисципліни
циклу професійної підготовки

ЕКОНОМІКА ГРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

для студентів денної (заочної; денно-заочної) форми навчання

Напрямок підготовки: 6.030504 Економіка підприємства – ЕГП, ЕПЕК

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ДОНЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ

КАФЕДРА «ЕКОНОМІКА І МАРКЕТИНГ»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо організації самостійної роботи студентів з вибіркової навчальної дисципліни
циклу професійної підготовки

ЕКОНОМІКА ГІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

для студентів денної (заочної; денно-заочної) форми навчання

Напрямок підготовки: 6.030504 Економіка підприємства – ЕГП, ЕПЕК

Розглянуто
на засіданні кафедри
«Економіка і маркетинг»
Протокол №_9_
від «12_» «___03_____» 2010 р.

Затверджено на засіданні
Навчально-видавничої
Ради ДонНТУ
Протокол №_2_
від «_22» «___04_____» 2010 р.

УДК 658.012.2 (07)

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів з вибіркової навчальної дисципліни циклу професійної підготовки «Економіка гірничого підприємства» для студентів денної (заочної; денно-заочної) форми навчання галузі знань: 0305 «Економіка та підприємництво», напряму підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства» / Укл.: О.В. Мізіна - Донецьк: ДоНТУ, 2010. – 47 с.

У методичних рекомендаціях викладено тематичний виклад змісту з вибіркової навчальної дисципліни циклу професійної підготовки «Економіка гірничого підприємства», вимоги до рівня засвоєння змісту, засоби діагностики з навчальної дисципліни та необхідні матеріали до самостійної роботи студентів.

Укладач:

О.В. Мізіна, к.е.н., доцент,

Відповідальний за випуск

О.В.Кендюхов, д.е.н., професор

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма вибіркової дисципліни циклу професійної підготовки «Економіка гірничого підприємства» є складовою системи стандартів вищої освіти.

Навчальна програма враховує нормативні документи МОН України, Освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста за напрямом підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво», Освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ) даного напрямку, «Засоби діагностики якості вищої освіти рівня спеціаліст», відбиває основні методичні напрямки навчально-наукового інститут «Вища школа економіки і менеджменту» і кафедри «Економіка і маркетинг».

Навчальна програма вибіркової дисципліни циклу професійної підготовки «Економіка гірничого підприємства» розроблена на основі:

- навчального плану підготовки бакалаврів в галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво» напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» ;
- освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 0501 «Економіка і підприємництво», розробленою Науково-методичною комісією МОН України та Київським національним економічним університетом ім. Вадима Гетьмана та розробленої анотації до дисципліни.
- освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалаврів напряму 0501 «Економіка і підприємництво».

Вибіркова навчальна дисципліна циклу професійної підготовки «Економіка гірничого підприємства» є актуальною для підготовки фахівця у формуванні професійних знань бакалаврів за напрямом підготовки 6.030504 для придбання навичок, необхідних при виконанні комплексних економічних розрахунків для ефективного здійснення господарської діяльності на рівні видобувних підприємств. Головною метою при цьому є засвоєння методології системного аналізу діяльності підприємств, виявлення внутрішніх резервів раціонального використання його ресурсів та підвищення ефективності виробництва.

Тому основним завданням розроблених методичних рекомендацій є формування у студентів навичок розрахунків та аналізу техніко-економічних показників, що характеризують діяльність підприємства.

Мета вивчення курсу: формування знань з конкретних форм прояву економічних законів та закономірностей в галузі гірничого виробництва та з основних розділів прикладної економіки; формування здатностей самостійно мислити та приймати управлінські рішення при вирішенні основних економічних проблем у господарській діяльності видобувних підприємств, виконувати комплексні економічні розрахунки для ефективного здійснення господарської діяльності на рівні підприємств.

Завдання вивчення курсу: вивчення господарських процесів, що відбуваються на гірничих підприємствах; вивчення теорії та методологічних засад управління підприємством у конкурентному середовищі; закріплення комплексу економічних знань і засвоєння досягнень теорії та практики управління підприємством;

формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу вуглевидобувного підприємства.

Предмет курсу: закономірності функціонування і розвитку гірничого підприємства в ринкових умовах; форми і методи господарювання підприємства.

Вибіркова навчальна дисципліна циклу професійної підготовки «Економіка гірничого підприємства» має зв'язки з наступними економічними дисциплінами: економічна теорія, статистика, економіка підприємства.

ЗМІСТ

1	Організаційні форми вивчення навчальної дисципліни «Економіка гірничого підприємства»	6
2	Тематичний виклад змісту навчальної дисципліни «Економіка гірничого підприємства»	6
3	Вимоги до рівня засвоєння змісту навчальної дисципліни «Економіка гірничого підприємства»	9
4	Самостійна робота студентів при вивченні дисципліни	10
4.1	Ситуаційні завдання до самостійної роботи студентів	11
4.2	Перелік контрольних питань та тести самоконтролю знань студента з оволодіння ним матеріалом дисципліни «Економіка гірничого підприємства»	21
5	Засоби діагностики з навчальної дисципліни «Економіка гірничого підприємства»	42
	Рекомендована література	47

1 ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ГІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА»

Згідно з «Положенням про організацію навчального процесу в вищих навчальних закладах» та навчального плану підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.030504 навчальний процес при вивченні дисципліни здійснюється у таких формах: навчальні заняття в виді лекцій, практичних занять і консультацій, самостійна робота студентів, а також контрольні заходи. Названі організаційні форми вивчення дисципліни використовуються з метою озброєння студентів фаховими теоретичними знаннями, практичними навичками та уміннями.

2 ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ГІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА»

Для вибіркової навчальної дисципліни «Економіка гірничого підприємства» тематика розроблена кафедрою. Структуру курсу подано в табл.1.

Таблиця 1 – Структура курсу

№ за/п	Тема	Загальна кількість годин/кредитів	Часи аудиторних занять		Кількість годин на СРС
			Лекцій	Практ.	
1	Вступ до дисципліни.	9	2	1	6
2	Основні фонди.	16	6	4	6
3	Обігові кошти.	10	4	2	4
4	Трудові ресурси.	11	3	2	6
5	Собівартість продукції.	14	6	2	6
6	Продукція гірничих підприємств.	4	-	-	4
7	Ціни на продукцію гірничих підприємств.	9	3	1	5
8	Економічна ефективність фінансово - господарської діяльності підприємства.	17	6	3	8
	УСЬОГО	90/2,5	30	15	45

Тема 1. Вступ до дисципліни.

Поняття про економіку як науку. Її роль та місце у громадському виробництві та підвищенні його ефективності. Навчальна дисципліна «Економіка гірничого підприємства». Її мета, предмет та основні завдання. Методологічні основи

дисципліни. Поняття про підприємство. Мета функціонування підприємства в умовах ринкової економіки. Специфічні особливості гірничих підприємств. Особливості поширення у вугільній промисловості прогресивних методів господарювання в умовах переходу до ринкової економіки.

Господарський кодекс України, його зміст. Види підприємств. Підприємство як виробнича та економічна системи, їх основні структурні елементи. Комплекс економічних показників, що характеризують функціонування підприємств та результати їх діяльності.

Література: /1/, с.5-27; /5/, с.5- 9.

Тема 2. Основні фонди.

Економічна сутність основних фондів. Основні та обігові фонди як частки виробничих фондів. Характерні ознаки основних фондів. Виробничі та невиробничі основні фонди та їх роль у виробництві. Класифікація основних фондів за різними ознаками. Оцінка основних фондів та методи їх обліку. Переоцінка основних фондів.

Уявлення про знос основних фондів. Характеристика фізичного та морального зносу та їх економічні наслідки, фактори, що впливають на знос. Амортизація основних фондів. Поняття амортизаційних відрахувань, методи розрахунку їх величин. Норми амортизації. Рівномірна та прискорювана амортизація.

Ефективність використання основних фондів. Показники, що характеризують наявність та рівень використання основних фондів. Шляхи підвищення ефективності використання основних фондів.

Література: /1/, с.60-95; /5/, с.10–26

Тема 3. Обігові кошти.

Економічна сутність та призначення обігових коштів. Класифікація обігових коштів, їх склад та структура. Поняття «обігові кошти», «обігові фонди», «фонди обігу». Обіг оборотних коштів. Характеристика стадій обігу.

Норми та нормативи обігових коштів. Нормування обігових коштів. Економічна ефективність прискорювання обігу обігових коштів. Показники обігу оборотних коштів. Шляхи поліпшення їх використання. Відтворювання обігових коштів. Джерела фінансування обігового капіталу. Власний капітал. Позиковий капітал. Роль матеріально-технічного постачання та збуту у використанні матеріальних ресурсів та підвищенні ефективності виробництва.

Література: /1/, с.112-150; /5/, с.27-34.

Тема 4. Трудові ресурси.

Склад та структура кадрів на гірничих підприємствах. Поняття про явочний та обліковий склад робітників підприємства. Коефіцієнт облікового складу. Умовно-постійний та умовно-змінний склад персоналу. Роль кадрів у виробництві. Соціально-економічні проблеми використання трудових ресурсів. Джерела покриття потреби у кадрах. Економічне значення поліпшення умов праці та заходів по охороні праці.

Поняття про продуктивність праці. Розрахунки рівня продуктивності праці на підприємствах. Фактори, що впливають на рівень продуктивності праці. Поняття про граничну продуктивність праці. Трудомісткість виробництва: показники, засоби вимірювання. Взаємозв'язок між показниками трудомісткості та продуктивності праці.

Заробітна плата. Форми та системи оплати праці. Державне регулювання оплати праці на Україні. Співвідношення темпів росту продуктивності праці та заробітної плати.

Література: /2/, с.150-166; /5/, с.35-42

Тема 5. Собівартість продукції.

Економічна сутність поняття «собівартість». Поняття про витрати виробництва. Види собівартості та класифікації витрат. Поняття загальних, середніх, умовно-постійних, умовно-змінних та граничних витрати.

Формування собівартості за економічними елементами витрат та за статтями калькуляції. Структура собівартості 1 т вугілля на шахтах. Поняття про кошторис витрат на виробництво продукції. Фактори, що впливають на величину та структуру собівартості. Прогнозування методом індексів собівартості видобування вугілля внаслідок зміни умов виробництва. Роль витрат в оптимізації обсягів виробництва.

Література: /1/, с.252-279; /5/, с.43-53.

Тема 6. Продукція гірничих підприємств

Види продукції гірничої промисловості. Якість продукції. Параметри, що характеризують споживчі властивості продукції. Поняття про валову та товарну продукцію. Вартість реалізованої продукції.

Література: /5/, с. 64-67.

Тема 7. Ціни на продукцію гірничих підприємств.

Поняття про ціни. Сутність та функції цін в умовах переходу до ринкової економіки. Закон вартості та ціні. Принципи формування цінової політики підприємства. Основні види цін та їх економічна характеристика.

Система цін на Україні: оптові, відпускні, роздрібні, державні фіксовані та регульовані, вільні, договірні. Основні методи встановлення цін. Ринковий механізм ціноутворення. Поняття пропозиції і попиту, криві попиту та пропозиції, еластичність попиту. Прогнозування ринкових цін. Особливості ціноутворення у вугільної промисловості. Урахування цінами якості продукції. Прейскуранти оптових цін.

Література: /1/, с.279-300; /5/, с. 54-66.

Тема 8. Економічна ефективність фінансово - господарської діяльності підприємства.

Поняття про економічну ефективність. Зіставлення економічних витрат та економічних результатів. Поняття про інвестиційні проекти. Абсолютна (загальна) економічна ефективність: поняття, методи оцінки, показники. Порівняльна

ефективність: поняття, показники оцінки, умови порівняння варіантів. Економічна сутність нормативного коефіцієнта порівняльної ефективності капітальних вкладень.

Поняття фактору часу в економіці та методи його урахування в розрахунках. Поняття та сутність дисконтування різночасних витрат і результатів. Динамічні методи оцінки ефективності. Розрахунок чистої дисконтованої вартості та внутрішньої норми окупності інвестицій.

Економічний зміст прибутку. Види прибутку. Порядок формування балансового та чистого прибутків підприємства. Оподаткування прибутку. Основні напрями використання прибутку. Фактори, що впливають на прибуток. Поняття про доход підприємства. Граничний доход. Взаємозв'язок між граничними витратами та граничним доходом підприємства. Рентабельність виробництва і рентабельність продукції. Показники рівня рентабельності. Основні напрями зростання прибутку та підвищення рентабельності гірничого виробництва та економічної ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Література: /1/, с.214-225, с.300-327; /5/, с. 67-80.

3 ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ «ЕКОНОМІКА ГІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА»

Керуючись метою, завданнями курсу «Економіка гірничого підприємства» та вимогами ОКХ, професійним призначенням та умовами використання бакалаврів на первинних посадах напряму підготовки 6.030504 сформульовані основні теоретичні знання, практичні навички та уміння, якими повинний володіти фахівець після освоєння даної дисципліни.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Економіка гірничого підприємства» студент **повинен знати**: ключові поняття і зміст економіки гірничого підприємства; економічний зміст виробничих ресурсів гірничих підприємств та результати їх виробничого використання; методи розрахунку техніко-економічних показників, що характеризують виробничо-господарську діяльність підприємства та методи їх аналізу; засоби техніко-економічних розрахунків по обґрунтуванню рішень, які спрямовані на підвищення ефективності виробництва.

У результаті вивчення дисципліни «Економіка гірничого підприємства» студент **повинен мати уяву про**: специфічні особливості економічної системи гірничого підприємства; економічну сутність виробничих ресурсів гірничого підприємства; економічну сутність показників, що характеризують результати діяльності гірничого підприємства; методичні основи розрахунків економічної ефективності гірничого виробництва та засоби формування варіантів науково-технічних та організаційних рішень.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Економіка гірничого підприємства» студент **повинен вміти**: проводити розрахунки по визначенню техніко-економічних показників виробничої діяльності гірничого підприємства;

аналізувати основні показники виробничо-господарської діяльності підприємства та виявляти резерви підвищення її ефективності; виконувати техніко-економічні розрахунки по обґрунтуванню технічних та організаційних рішень, що спрямовані на підвищення ефективності гірничого виробництва;

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Економіка гірничого підприємства» студент **повинен мати навички**: самостійного творчого мислення; прийняття управлінських рішень; розрахунку техніко-економічних показників, що характеризують гірниче підприємство та результати його виробничо-господарської діяльності; комплексної оцінки економічної ефективності заходів науково-технічного прогресу, що здійснює підприємство.

4 САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ

Самостійна робота студентів (СРС) полягає:

- ◆ у поглибленому вивченні теоретичного матеріалу дисципліни по конспекту лекцій та по рекомендованій викладачем навчальній й спеціальній тематичній літературі;

- ◆ у підготовці до практичних занять;
- ◆ у виконанні домашніх завдань;
- ◆ у самостійному рішенні ситуаційних завдань;
- ◆ у виконанні курсової роботи по дисципліні.

Контроль над самостійною роботою студентів здійснюється викладачем у процесі практичних занять, перевірці виконання домашніх завдань та рішення ситуаційних завдань (розрахункових робіт), письмових експрес-опитувань та модульних контрольних робіт, що проводяться викладачем під час проведення практичних занять, перевірці контрольної роботи (студентів заочної форми навчання).

Для придбання практичних навичок студентам пропонується рішення вправ на практичних заняттях за «Методичними рекомендаціями щодо виконання завдань практичних занять з вибіркової навчальної дисципліни циклу професійної підготовки «Економіка гірничого підприємства» для студентів денної (заочної, денно-заочної) форми навчання галузі знань: 0305 «Економіка та підприємництво», напряму підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства» (далі «Методичні рекомендації щодо виконання завдань практичних занять...») [6] та рішення ряду ситуаційних завдань за темами. Рішення ситуаційних завдань дозволяє закріпити знання за пройденими темами. При цьому студенти набувають навички розрахунку та самостійного аналізу фінансово-економічних показників, їх застосування для **послідовного дослідження комплексу питань**.

Курсова робота з дисципліни виконується відповідно до «Методичних рекомендацій до виконання курсової роботи з дисципліни «Економіка гірничого підприємства» для студентів денної (заочної, денно-заочної) форми навчання галузі

знань: 0305 «Економіка та підприємництво», напряму підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства»

4.1 СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ЗАВДАННЯ № 1

«АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА. РОЗРАХУНОК АМОРТИЗАЦІЙНИХ ВІДРАХУВАНЬ»

Ціль: засвоєння методів оцінки та аналізу використання основних фондів підприємства та розрахунку амортизаційних відрахувань. Оволодіння практичним навичками розрахунку відповідних показників.

За даними умовного підприємства проаналізувати стан та використання основних виробничих фондів та розробити заходи щодо стабілізації рівня фондівдачі, прийняти відповідні рішення з цього питання; зробити розрахунки амортизаційних відрахувань за різними методами.

План.

1. На базі вихідних даних розрахувати показники стану та використання основних виробничих фондів підприємства.
2. Розробити варіанти заходів по поліпшенню використання основних фондів підприємства та прийняти відповідне рішення.
3. Проаналізувати ситуацію з використанням ОВФ підприємства та визначити зміни прибутковості за рахунок впливу відповідних факторів.
4. Провести розрахунки амортизаційних відрахувань за різними методами

Методичні рекомендації та послідовність рішення завдання

На підприємстві у звітному році в порівнянні з попереднім погіршалося використання основних виробничих фондів (ОВФ), що привело до зниження обсягів виробництва. Тому, для створення стійкої бази розвитку виробництва необхідно стабілізувати рівень фондівдачі. У зв'язку з цим Вам доручено:

- 1) проаналізувати стан й використання ОВФ шахти в звітному році;
- 2) запропонувати заходи щодо стабілізації рівня фондівдачі;
- 3) прийняти рішення з цього питання.

Вихідні дані наведено у таблиці 1.1

Таблиця 1.1 – Наявність та рух ОВФ шахти, тис. грн

Наявність на початок року	Надійшло у звітному році		Вибуло у звітному році		Наявність на кінець року	Наявність на 1.01 наступного за звітним роком за вирахуванням зносу (залишкова вартість)
	Всього	В т.ч. нових основних фондів	Всього	В т.ч. ліквідації		
54000	12300	8000	4800	3800	62000	38500

1. При аналізі стану та руху ОВФ слід звернути увагу на наступні показники: 1) коефіцієнт інтенсивності заміни засобів праці; 2) коефіцієнт розширення парку машин; 3) коефіцієнт ліквідації ОВФ; 4) коефіцієнт придатності ОВФ; 5) абсолютну суму зносу; 6) коефіцієнт зносу; 7) коефіцієнт введення ОВФ; 8) коефіцієнт оновлення ОВФ; 9) коефіцієнт вибуття ОВФ

Аналіз використання ОВФ робиться за даними таблиці 1.2

Таблиця 1.2 – Вихідні дані для аналізу використання ОВФ шахти

№ п/п	Показники	Базовий рік	Рік, що аналізується	Відхилення	
				±	%
1.	Видобуток вугілля за рік, тис. т	800	700	-100	
2.	Річний обсяг товарної продукції, тис. грн.	80000	77000	-3000	
3.	Середня річна вартість ОВФ, тис. грн.	52000	58000	+6000	
4.	Фондовіддача:				
4.1.	- у натуральному виразі, т/1000 грн.				
4.2.	- у вартісному виразі (за товарною продукцією), коп./грн.				

Показники 4.1 й 4.2 необхідно розрахувати й пояснити їх зміни.

2. На основі проведеного аналізу необхідно за даними таблиці 1.3 обрати та економічно обґрунтувати оптимальний варіант заходів по поліпшенню використання ОВФ.

Ефективність обраного варіанту визначають, виходячи із порівняння рівня фондоддачі в планованому році без здійснення та при реалізації додаткових заходів щодо поліпшення використання ОВФ. При цьому слід враховувати, що в

планованому році за рахунок розвитку гірничих робіт та технічного розвитку шахти вартість ОВФ збільшується в 1,1 рази.

Таблиця 1.3 - Варіанти заходів по поліпшенню використання ОВФ

№ п/п	Зміст варіанту	Зміни показника у річному розрізі			
		Приріст видобутку вугілля, тис. т	Приріст (+), зменшення (-) вартості ОВФ, тис. грн.	Рівень фондоддачі ОВФ, коп./грн.	Приріст (+), зменшення (-) фондоддачі ОВФ, коп./грн.
1.	Додаткові заходи по поліпшенню використання ОВФ не вживаються	—	—		126
2.	Заходи щодо концентрації гірничих робіт, ліквідація «вузьких місць» на технологічних процесах, введення нових очисних забоїв	+100	+6000		
3.	Заходи щодо застосування більш прогресивної техніки, додатковому введенню механізованих комплексів, зменшенню протяжності гірничих капітальних виробок	+80	+4000		
4.	Заходи щодо удосконалення організації виробництва та праці, по зменшенню кількості обладнання, що не використовується	+50	-2000		

Для прийняття рішення про впровадження того або іншого варіанту заходів по поліпшенню використання основних виробничих фондів використовуються дані таблиці 1.4

Таблиця 1.4 - Зміни фондівдачі по шахті

Показники	Рік, що аналізується	Рік, що планується	
		без урахування заходів	з урахуванням заходів
Середня річна вартість ОВФ, тис. грн.			
Видобуток вугілля за рік, тис. т			
Річний обсяг товарної продукції, тис. грн.			
Фондовіддача:			
- за видобутком вугілля, т/1000 грн. ОВФ			
- за товарною продукцією, коп./1 грн. ОВФ			
У відсотках до року, що аналізується			

3. Надалі слід проаналізувати ситуацію з використання ОВФ підприємства й визначити зміни їх рентабельності за рахунок зростання прибутку й середньорічної вартості основних фондів за даними таблиці 1.5

Таблиця 1.5 – Вихідні дані

Показники	Рік, що передус	Звітний рік	Відхилення	
			±	%
Річний обсяг виробництва продукції, тис. од..	900	1105		
Товарна продукція, тис. грн.	72000	90610		
Середня річна вартість ОВФ, тис. грн.	184000	190000		
Річний обсяг прибутку, тис. грн.	10000	12000		

4. Вам відомо, що балансова вартість об'єкту основних фондів 120 млн. грн., амортизаційний період – 4 роки. Визначте:

- норму амортизації (виходячи з амортизаційного періоду);
- суму річних амортизаційних відрахувань;
- суму амортизаційних накопичень по рокам.

Розрахунки слід провести для наступних методів нарахування амортизації: лінійного, подвійної регресії; кумулятивного, метода залишку, що зменшується.

Розрахунки провести за формою таблиці 1.6

Таблиця 1.6 – Розрахунок показників амортизації

Показники	Розрахункова формула	Значення показників за роками			
		1	2	3	4
Лінійний метод					
1. Норма амортизації 2. Амортизаційні відрахування 3. Амортизаційні накопичення 4. Залишкова вартість					
Метод подвійної регресії					
...

ЗАВДАННЯ № 2

«ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТА НА ПІДПРИЄМСТВІ»

Ціль: засвоєння методики оцінки ефективності інвестиційного проекту та оволодіння навичками використання системи показників для обґрунтування доцільності варіанту інвестицій.

Розрахунки виробничих можливостей основних ланок та процесів виробництва довели, що шахта має можливість збільшити видобуток вугілля, але для цього необхідно підготувати новий робочий горизонт. За наданими даними виконати розрахунки стандартних фінансово-економічних показників, що характеризують ефективність варіанту інвестицій (чиста поточна вартість, індекс рентабельності та інші) та з'ясувати, чи буде економічно доцільною для шахти реалізація проекту підготовки нового горизонту з використанням кредитних ресурсів.

План.

1. На базі вихідних даних визначити сучасну (поточну) вартість інвестиційних витрат, необхідних для підготовки нового горизонту.
2. Визначити загальну сучасну вартість обумовлених проектом зворотніх грошових потоків, що окупають інвестиційні витрати.
3. На основі визначених вище величин розрахувати сучасну вартість проекту та зробити необхідні висновки.

Методичні рекомендації та послідовність рішення завдання

Основні показники інвестиційного плану підготовки нового горі зону наведені в таблиці 2.1. Виробнича ситуація може розглядатися в 3 варіантах, які розрізняються вихідними даними, що приведені в таблиці 2.1.

Окупність інвестицій в підготовку нового горизонту досягається шляхом амортизації основних фондів, які будуть введені в експлуатацію на новому горизонті, й прибутку від зниження собівартості видобутку вугілля за рахунок зменшення питомих умовно-постійних витрат й підвищення продуктивності праці при збільшенні річного обсягу видобутку вугілля. Вихідні дані, що характеризують зміни обсягу видобутку й продуктивності праці, також наведені у таблиці 2.1. Амортизація основних фондів нового горизонту передбачається за рівномірною шкалою на протязі планового терміну його використання. Інвестиції здійснюються за рахунок кредиту, вартість кредитних ресурсів надана в таблиці 2.1.

Для обґрунтування висновків необхідно визначити сучасну (поточну) вартість інвестиційних витрат, що потрібні для підготовки нового горизонту, визначити загальну сучасну вартість обумовлених проектом зворотніх грошових потоків, що окупають інвестиційні витрати та розрахувати сучасну вартість проекту.

1. Сумарну сучасну вартість інвестицій визначають за формулою

$$\Sigma I = \sum_{t=1}^m \frac{I_t}{(1+k)^t} = \frac{I_1}{(1+k)} + \frac{I_2}{(1+k)^2}$$

де ΣI – загальна сучасна вартість інвестицій, грн.,

m – число років інвестування, $m = 2$ (таблиця 2.1),

I_t – розмір інвестицій в рік t , грн. (таблиця 2.1)

k – ставка дисконтування витрат й доходів (визначається за вартістю кредиту, наприклад при вартісті кредиту 20 % за рік в частках одиниці $k=0,2$).

Таблиця 2.1 - Основні показники інвестиційного проекту

Показники	Умов. Позн.	Значення показників за варіантами		
		1	2	3
1. Інвестиційні витрати по роках, грн., 1-й рік, 2-й рік,	I_1 I_2	13 700 000 9 300 000	9584000 8190000	15140000 14090000
2. Вартість кредиту, % за рік.	K	23	20	22
3. Окупність інвестицій починається з ...		3-го року	3-го року	2-го року
4. Довжина періоду возврату засобів (експлуатаційна фаза проекту), років	T	4	5	5
5. Збільшення річного обсягу видобутку вугілля за проектом, %	ΔV^Φ	15	12	10
6. Питома вага умовно-постійних витрат в собівартості вугілля, %	Y_{yn}^Φ	43,6	44,8	41,3
7. Збільшення умовно-постійних витрат при реалізації проекту, %	ΔI_{yn}	3,0	2,0	2,0
8. Збільшення продуктивності праці при зростанні річного обсягу видобутку вугілля, %	$\Delta ПТ$	9	8	5
9. Збільшення середньої заробітної плати робітників за проектом, %	$\Delta ЗП$	5	2	3
10. Питома вага витрат на оплату праці та соціальні заходи в собівартості вугілля, %	$Y_{om} + Y_{cm}$	41,3	46,1	45,1
11. Річний обсяг видобутку вугілля до здійснення інвестиційного проекту, тон	V^Φ	1 310 000	1210 000	940 000
12. Фактична виробнича собівартість 1 т вугілля, грн.	$S\phi$	117,8	120,7	129,2

2. Визначення загальної поточної (сучасної) вартості зворотніх грошових потоків (кумулятивного зворотнього грошового потоку), обумовлених проектом підготовки нового горизонту виконують за формулою

$$C_{pn} = \sum_{t=r}^n \frac{CF_t}{(1+k)^t}$$

де r – рік, з якого починаються зворотні грошові потоки (для варіанту 1 таблиці 2.1, наприклад; $r=3$)

n – останній рік возврату грошових засобів,

$$n = r - 1 + T$$

де T – довжина періоду експлуатації нового горизонту (возврату засобів), років,

CF_t – зворотній грошовий потік, що виникає за рахунок амортизації введених за проектом основних фондів й прибутку, що виникає за рахунок зниження собівартості вугілля в рік t , грн. Згідно умовам виробничої ситуації приймається, що щорічні зворотні грошові потоки за всі роки однакові і їхню величину можна визначити за формулою:

$$CF_t = A + (\Delta S_v + \Delta S_{nm}) \cdot V^\phi \cdot J_v \cdot (1 - k_n/100), \text{ грн.}$$

де A – річні амортизаційні відрахування по основним фондам, що виникають при підготовці нового горизонту, грн.

$$A = \frac{I_1 + I_2}{T}$$

ΔS_v – зміни собівартості 1 т вугілля за рахунок збільшення річного обсягу видобутку при введенні в експлуатацію нового горизонту, грн./тону;

ΔS_{nm} – зміни собівартості 1 т вугілля за рахунок зміни продуктивності праці та середнього рівня заробітної плати при введенні в експлуатацію нового горизонту, грн./тону;

V^ϕ – річний обсяг видобутку вугілля до здійснення інвестиційного проекту, тон;

J_v - індекс зміни обсягу видобутку вугілля

$$J_v = \frac{V^\phi + \Delta V^\phi}{V^\phi}$$

де ΔV^ϕ - збільшення обсягу видобутку вугілля за проектом, %;

Наприклад, якщо $\Delta V^\phi = 12\%$, то

$$J_v = \frac{100 + 12}{100} = 1.12$$

k_n – коефіцієнт, що враховує податкові платежі з прибутку підприємства, % (приймати у розмірі 25%)

Величина ΔS_v може бути визначена за формулою

$$\Delta S_v = \left(\frac{J_{yn}}{J_v} - 1 \right) \frac{Y_{v\phi}}{100} S_\phi, \text{ зрн/т}$$

де J_{yn} , – індекс зміни умовно-постійних витрат за проектом
Він дорівнює

$$J_{yn} = \frac{100 + \Delta I_{yn}}{100},$$

де ΔI_{yn} – збільшення умовно-постійних витрат при здійсненні проекту, %.

S_ϕ – фактична виробнича собівартість 1 т вугілля, грн.

Y_{yn}^ϕ – питома вага умовно-постійних витрат в собівартості, частка од.

Зміни собівартості 1 т вугілля при змінах продуктивності праці визначаються за формулою

$$\Delta S_{nm} = \left(\frac{J_{zn}}{J_{nm}} - 1 \right) \cdot \left(\frac{Y_{om} + Y_{cm}}{100} \right) S_\phi \text{ зрн/т},$$

де J_{zn} – індекс змін середньої заробітної плати

$$J_{zn} = \frac{100 + \Delta ЗП}{100},$$

де $\Delta ЗП$ – зміни (зростання) середньої заробітної плати робітників при зростанні обсягу видобутку вугілля за проектом, % ,

J_{nm} – індекс змін продуктивності праці визначається як

$$J_{nm} = \frac{100 + \Delta ПП}{100},$$

де $\Delta ПП$ – зростання продуктивності праці при збільшенні обсягу видобутку вугілля за проектом, %;

Y_{om} , Y_{cm} - відповідно питома вага в собівартості витрат на оплату праці й соціальні заходи, %.

Якщо в результаті підвищення продуктивності праці собівартість 1 т вугілля зменшиться, то результат розрахунків буде із знаком «мінус». Це вказує, що зниження собівартості за рахунок цього фактору є одним з джерел формування зворотніх грошових потоків

Результати розрахунків також дозволяють визначити річний зворотній грошовий потік, що складається з амортизаційних відрахувань за рік та річного прибутку за рахунок зниження собівартості видобутку вугілля, тобто

$$CF_t = A + (\Delta S_v + \Delta S_{nm}) \cdot V^{\phi} \cdot J_v \cdot \left(1 - \frac{k_n}{100}\right), \text{ грн./рік}$$

Так як щорічний возврат засобів є рівномірним (постійним), для визначення загальної суми сучасної вартості майбутніх зворотніх коштів за відому кількість років можна використати формулу сучасної вартості ануїтету

Наприклад, щорічний возврат засобів є рівномірним (постійним), тоді для визначення загальної суми сучасної вартості майбутніх зворотніх коштів за 5 років (з 3 по 7 рік здійснення проекту) можна розрахувати сучасну вартість ануїтету як

$$C_{p7} = CF_t \cdot (AI_{7,0.2}^p - AI_{2,0.2}^p) \text{ грн.},$$

де $AI_{7,0.2}^p$ – сучасна вартість ануїтету 1 грн. у кінці періоду 7 років при ставці дисконтування 0,2 (приймається у розмірі вартості кредитних ресурсів в частках одиниці)

$$AI_{7,0.2}^p = \frac{(1+0.2)^7 - 1}{0.2 \cdot (1+0.2)^7} = 3.605$$

Так як возврат коштів починається з 3-го року, необхідно від знайденного значення стандартного ануїтету відняти сучасну вартість ануїтету в кінці періоду у 2 роки при ставці дисконтування 0.2

$$AI_{2,0.2}^p = \frac{(1+0.2)^2 - 1}{0.2 \cdot (1+0.2)^2} = 1.528$$

Таким чином, у сучасному вимірі загальна сума коштів, які будуть повернені у кінці використання нового горизонту визначається як кінце використання нового горизонту, определяется

$$C_{p7} = CF_t * (3.605 - 1.528) = 27\,841\,537 \text{ грн.}$$

Чиста сучасна (поточна) вартість інвестиційного проекту розраховується за формулою

$$NPV = C_{p7} - \Sigma I$$

Якщо ця величина є позитивною, то здійснення такого проекту підготовки горизонту для шахти є економічно доцільним.

При необхідності зіставлення розглянутого варіанту проекту слід визначити його індекс рентабельності

$$PI = C_{p7} : \Sigma I$$

Якщо $PI > 1$, то цей показник також підтверджує фінансово-економічну доцільність реалізації проекту підготовки нового горизонту

4.2 ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ ТА ТЕСТИ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТА З ОВОЛОДІННЯ НИМ МАТЕРІАЛОМ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ГІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА»

1. Назвіть основні групи економічних наук та надайте їхню характеристику.
2. У чому полягає основна економічна проблема? Надайте відповідні пояснення.
3. Що розуміється під підприємством? Які види підприємств Ви знаєте?
4. Які основні питання вирішує будь-яке підприємство у своєї діяльності. Надайте відповідні пояснення.
5. Охарактеризуйте предмет, об'єкт та основні методологічні основи дисципліни.
6. Визначте основні риси промислового підприємства та розкрийте їх зміст.
7. Назвіть основні ознаки, за якими характеризують підприємства та надайте відповідні класифікації.
8. Які особливості мають гірничодобувні підприємства (на відміну від підприємств заводського типу)?
9. За допомогою чого можна оцінити стан і результати функціонування підприємства?
10. Які особливості має холдингова компанія, акціонерне товариство, колективне, казенне підприємство?
11. Який економічний зміст основних виробничих фондів?
12. Охарактеризуйте існуючі класифікації основних фондів.
13. Що таке структура основних виробничих фондів і які її особливості у вугільній промисловості?
14. Як здійснюється облік основних фондів? Наведіть сфери використання різних видів обліку.
15. Які методи оцінки основних фондів? Коли вони обчислюються?
16. Як розраховуються амортизаційні відрахування різними способами?
17. Навіщо використовується прискорена амортизація?
18. Яким чином визначається ступінь використання основних виробничих фондів підприємства?
19. Які основні напрямки поліпшення використання основних виробничих фондів на підприємстві?
20. Охарактеризуйте види нематеріальних активів.
21. Як розраховуються амортизаційні відрахування по нематеріальних активах?

22. Як розраховуються амортизаційні відрахування за поточною ставкою?
23. Яка сутність та склад оборотних коштів?
24. Охарактеризуйте існуючі угруповання (класифікації) оборотних коштів.
25. Яким чином і навіщо розраховується структура оборотних коштів?
26. Назвіть джерела фінансування оборотних коштів.
27. Охарактеризуйте методи нормування оборотних коштів.
28. Яка різниця між нормою запасу і нормативом оборотних коштів?
29. Якими показниками можна визначити ефективність використання оборотних коштів?
30. Дайте відповідь, чи є доцільним збільшення тривалості одного обороту оборотних коштів. Обґрунтуйте відповідь.
31. Назвіть шляхи прискорення оборотності оборотних коштів у вугільній промисловості.
32. Обґрунтуйте доцільність прискорення оборотності оборотних коштів при незмінності обсягу реалізації продукції.
33. Охарактеризуйте склад і класифікації кадрів в гірничий промисловості.
34. Яка особливість структури кадрів у вугільній промисловості.
35. Як визначаються показники явочного і облікового складу працівників.
36. Назвіть методи обчислення показника продуктивності праці на шахті. Викладіть їх сутність та сфери застосування.
37. Як визначити трудомісткість робіт на шахті?
38. Перерахуйте чинники, що впливають на показник продуктивності праці робітника з видобутку.
39. Зростання продуктивності праці повинно випереджати ріст заробітної плати. Доведіть, для чого це потрібно.
40. Поясніть відмінність понять середня та гранична продуктивність праці. Розкрийте сутність поняття гранична продуктивність праці та сферу її використання.
41. Охарактеризуйте форми і системи оплати праці у вугільній промисловості.
42. Назвіть види системи оплати праці, що входять до складу основної заробітної плати.
43. Розкрийте поняття та економічну сутність показника собівартості продукції?
44. У чому відмінність понять валові, середні, умовно-змінні, умовно-постійні, граничні витрати?
45. Назвіть види собівартості.
46. Охарактеризуйте існуючі класифікації (угруповання) витрат виробництва.
47. Для чого використовується угруповання витрат за економічними елементами?
48. Як складається кошторис витрат на виробництво і калькуляція?
49. Яким чином калькулюють собівартість 1 т вугілля по ділянці?
50. Розкрийте зміст елементів виробничої собівартості 1 т вугілля.
51. Що таке короткостроковий період часу і які його ознаки?
52. Яка структура, рівень і закономірності зміни собівартості продукції в гірничий промисловості?

53. Назвіть джерела і шляхи зниження собівартості видобутку вугілля.
54. У чому полягають функції і сутність ціни?
55. Охарактеризуйте систему цін на Україні, їх ознаки та класифікації.
56. Назвіть види цін, покажіть їх склад і структуру.
57. Як формуються відпускні та роздрібні ціни?
58. Назвіть основні етапи формування цінової політики підприємства.
59. Охарактеризуйте основні методи встановлення цін.
60. У чому полягають особливості ціноутворення у вугільній промисловості?
61. Охарактеризуйте види продукції гірничої промисловості. Назвіть показники якості продукції та параметри, що характеризують споживчі властивості продукції.
62. Надайте поняття про валову та товарну продукцію. Вартість реалізованої продукції.
63. Визначте у чому полягає сутність показника чистої та нормативно-чистої продукції сфери їхнього використання.
64. Наведіть визначення поняття «інвестиція».
65. Наведіть визначення поняття «інвестиційний процес».
66. Розкрийте зміст поняття «реальні інвестиції».
67. Розкрийте зміст поняття «портфельні інвестиції».
68. Охарактеризуйте інвестиційний ринок і його складові частини.
69. З якою метою на ринку інвестиційних товарів проводяться тендери?
70. Які підприємства і господарські товариства можуть бути учасниками тендерів?
71. Яких функціональних учасників інвестиційного процесу Ви знаєте? Дайте їм коротку характеристику.
72. Назвіть основні джерела утворення інвестиційного капіталу.
73. Які цілі переслідують фінансові інвестиції?
74. Які форми цінних паперів використовуються як джерело фінансових інвестицій?
75. Наведіть характеристику типів реальних інвестицій.
76. У чому міститься особливість інвестицій в основний капітал?
77. У чому особливості інвестицій в оборотний капітал?
78. Які способи може використати держава для залучення іноземних інвестицій?
79. З якою метою були створені в межах шахтарських міст території пріоритетного розвитку?
80. Розкрийте поняття інновацій.
81. Наведіть основні фактори ризику в інвестиційній діяльності.
82. Як змінюється рівень ризику при здійсненні різних типів інвестиційних проектів?
83. Наведіть схему обґрунтування реального інвестиційного проекту.
84. Які методи оцінки доцільності інвестиції використовуються?
85. Як підраховується сучасна (поточна) вартість проекту?
86. Для чого проводиться дисконтування витрат і доходів при обґрунтуванні доцільності інвестицій?

87. Охарактеризуйте призначення та склад бізнес-плану підприємства.
88. Якими способами може відбуватися освоєння інвестицій у виробничі фонди?
89. Наведіть склад інвестиційного проекту.
90. Що розуміють під доходом підприємства? У чому його відмінність від прибутку підприємства?
91. Назвіть види доходу підприємства і покажіть, як вони визначаються.
92. Охарактеризуйте джерела формування прибутку на підприємстві.
93. Як визначити вартість валової, товарної, реалізованої і нормативно-чистої продукції?
94. Назвіть види прибутку і покажіть, як вони обчислюються.
95. Які фактори впливають на величину прибутку?
96. Охарактеризуйте напрямки використання балансового прибутку.
97. Що таке маржинальний прибуток?
98. Яка роль прибутку підприємства в умовах ринкової економіки?
99. У чому полягає сутність показника «рентабельність», які його види і порядок обчислення?

ТЕСТИ

Тести одиничного вибору

1. Який з перерахованих видів матеріальних цінностей є об'єктом основних фондів?
- Запасні частини.
 - Лісові матеріали.
 - Лопата.
 - Верстат.
 - Арочне кріплення.
2. До якої класифікації відноситься група основних фондів “робочі машини й устаткування”?
- За використанням основних фондів.
 - За натурально - речовинним складом.
 - За призначенням.
 - За ступенем впливу на результати виробництва.
3. Активна частина основних фондів відноситься до класифікації:
- За призначенням.
 - За використанням
 - За ступенем впливу на результати роботи.
 - За участю в процесі виробництва.
 - За роллю основних фондів у виробництві.

4. Яка з галузей промисловості характеризується великою питомою вагою групи «робочі машини й устаткування»?
- Машинобудування.
 - Вугільна промисловість.
 - Металургія.
 - Нафтовидобувна.
5. Яка з галузей промисловості характеризується великою питомою вагою групи «спорудження»?
- Машинобудування.
 - Металургія.
 - Вугільна промисловість.
 - Харчова промисловість.
6. При розрахунку середньорічної вартості основних фондів вартість знов запроваджених основних фондів враховується:
- З часу внесення до балансу підприємства.
 - Із місяця запровадження основних фондів
 - З наступного за введенням місяця.
 - З часу надходження на склад.
7. З якою головною метою використовуються амортизаційні відрахування?
- На капремонт устаткування.
 - На повне відновлення вартості устаткування.
 - На поточний ремонт техніки.
 - На модернізацію машин.
 - На придбання матеріалів та запчастин.
8. Показник фондівдачі визначається діленням:
- Середньорічної вартості основних фондів на обсяг річного видобутку
 - Річного видобутку шахти на середньорічну вартість основних фондів.
 - Обсягу річного видобутку на залишкову вартість основних фондів
 - Обсягу річного видобутку шахти на підсумкову величину нарахованих амортизаційних відрахувань.
9. Показник фондоозброєності праці визначається діленням:
- Середньорічної вартості основних фондів на обсяг річного видобутку
 - Річного видобутку шахти на середньорічну вартість основних фондів
 - Обсягу річного видобутку на залишкову вартість основних фондів
 - Середньорічної вартості основних фондів на середньообліковий штат робочих.
10. Ступінь використання устаткування за одиницю часу можна визначити за:
- Коефіцієнтом використання наявного парку машин.

- б. Коефіцієнтом екстенсивності.
- в. Коефіцієнтом інтенсивності.
- г. Інтегральним коефіцієнтом.
- д. Коефіцієнтом змінності.

11. Коефіцієнт екстенсивного використання обладнання визначається як результат від ділення:

- а. Фактичної продуктивності обладнання на планову.
- б. Кількості обладнання у роботі на загальну його кількість, що є на балансі підприємства. .
- в. Фактичного фонду часу роботи обладнання на плановий.
- г. Кількості резервного обладнання на загальну його кількість по балансу підприємства.

12. Прискорену амортизацію можна розрахувати за:

- а. Лінійним методом.
- б. Кумулятивним методом.
- в. Методом поточної ставки.
- г. Рівномірним методом.

13. Чому поліпшення використання основних фондів сприяє зниженню собівартості продукції?

- а. Заощаджуються матеріальні витрати.
- б. Знижується трудомісткість робіт.
- в. Зменшується частка умовно-перемінних витрат у собівартості.
- г. Зменшується частка умовно-постійних витрат у собівартості продукції.

14. Співвідношення між окремими групами оборотних коштів утворює їх:

- а. Склад.
- б. Структуру.
- в. Вартість.
- г. Норматив.

15. Частина оборотних коштів, що функціонують у сфері обігу називають:

- а. Обігові фонди.
- б. Фонди обігу.
- в. Виробничі фонди.
- г. Матеріальні засоби.

16. Максимальна вартість сировини та матеріалів, що може бути витрачена на виготовлення одиниці продукції називається:

- а. Нормою зносу
- б. Нормативом матеріальних ресурсів.
- в. Питомими витратами матеріальних ресурсів
- г. Матеріаломісткістю продукції.

17. Обсяг реалізованої продукції за місяць складає 3,5 млн. грн., середній залишок оборотних коштів за цей період - 0,5 млн. грн. Що відбудеться з коефіцієнтом обігу оборотних коштів, якщо кожний з показників збільшиться на 0,1 млн. грн. ?

- а. Збільшиться
- б. Зменшиться
- в. Не зміниться.

18. Коефіцієнт оборотності обігових коштів - це:

- а. Середня тривалість одного обігу оборотних коштів
- б. Норматив оборотних коштів
- в. Кількість обігів оборотних коштів в аналізованому періоді.
- г. Показник фондомісткості оборотних коштів.
- д. Показник рентабельності виробничих фондів.

19. Оборотні фонди - це:

- а. Виробничі фонди.
- б. Амортизаційні відрахування
- в. Ненормовані оборотні кошти.
- д. Грошові фонди.

20. Поняття «оборотні фонди підприємства» включає:

- а. Основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати, предмети, що швидко зношуються.
- б. Частину засобів виробництва, що беруть участь у виробничому циклі один раз та цілком переносять свою вартість на собівартість готової продукції.
- в. Предмети праці, що необхідні для виготовлення продукції.
- г. Знаряддя праці, що багаторазово беруть участь у виробничому процесі.

21. Поточний запас матеріальних цінностей залежить від:

- а. Часу знаходження матеріалу у шляху
- б. Часу на обсяг платіжних документів
- в. Інтервалу постачань.
- г. Часу підготовки матеріалів для використання у виробництві.

22. Норматив обігових коштів на матеріали розраховується за формулою:

- а. $H = P_{доб} * N_3 * C$
- б. $H = D_{доб} * N_3 * C$
- в. $H = P_{доб} * N_3 * Ц$
- г. $H = D_{міс} * N_3 * Ц$

23. До складу нормованих оборотних засобів відносять:

- а. Дебіторську заборгованість.

- б. Допоміжні матеріали.
- в. Продукцію, що відвантажена та знаходиться у дорозі.
- г. Грошові кошти.
- д. Акредитиви та особливі рахунки.

24. До складу нормованих оборотних засобів відносять:

- а. Всі обігові засоби із сфери виробництва.
- б. Всі обігові засоби із сфери обігу.
- в. Всі обігові засоби із сфери виробництва за винятком готової продукції на складі.
- г. Всі обігові засоби із сфери виробництва та готову продукцію на складі.
- д. Немає вірної відповіді.

25. Яка з нижчеперелічених статей обігових коштів функціонує у сфері виробництва?

- а. Готова продукція на складі.
- б. Дебіторська заборгованість.
- в. Витрати майбутніх періодів.
- г. Кошти на розрахунковому рахунку у касі.

26. Який порядок віднесення витрат на собівартість по статті «малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються»?

- а. На місяць витрати.
- б. За терміном погашення.
- в. У два терміни (50% на місяць надходження в експлуатацію й 50% на місяць вибуття з неї).
- г. У мірі зносу.
- д. У кошторисно-нормалізованому порядку.

27. Який порядок віднесення витрат на собівартість по статті «допоміжні матеріали»?

- а. На місяць витрати.
- б. За терміном погашення.
- в. У два терміни (50% на місяць надходження в експлуатацію й 50% на місяць вибуття з неї).
- г. У мірі зносу.
- д. У кошторисно-нормалізованому порядку.

28. Стаття «Готова продукція відвантажена, але не оплачена» увіходить до складу:

- а. Нормованих обігових засобів.
- б. Виробничих фондів.
- в. Фондів обігу.
- г. Основних фондів.

29. Структура штату - це показник, що відбиває:

- а. Ефективність живої праці
- б. Виконання норми виробітку
- в. Облікову чисельність працівників
- г. Співвідношення між окремими категоріями працюючих.
- д. Продуктивність праці трудівників

30. Як повинні співвідноситись темпи зростання продуктивності праці та темпи зростання заробітної плати?

- а. Темпи зростання заробітної плати випереджають темпи зростання продуктивності праці.
- б. Темпи зростання заробітної плати відстають від темпів зростання продуктивності праці.
- в. Темпи зростання заробітної плати відповідають темпам зростання продуктивності праці
- г. Не має значення зв'язок темпів зростання.

31. Явочний штат робочих – відрядників визначається:

- а. Шляхом розстановки по робочим місцям.
- б. Як відношення обсягів робіт для робітників даної професії до норми виробітку.
- в. Відповідно з типовими нормативами.
- г. Відношенням обсягу робіт для робочих даної професії до планової продуктивності праці цих робочих.

32. Місячна продуктивність праці робочих по видобутку розраховується як:

- а. Відношення місячного видобутку вугілля до суми виходів робочих за місяць.
- б. Добуток місячного видобутку на трудомісткість 1 т вугілля.
- в. Відношення місячного видобутку вугілля на обліковий штат робочих по видобутку.
- г. Відношення місячного видобутку на явочний штат робочих по видобутку.

33. Продуктивність праці на вихід робочих розраховується як:

- а. Відношення місячного видобутку вугілля до суми виходів робочих за місяць.
- б. Добуток місячного видобутку на трудомісткість 1 т вугілля.
- в. Відношення місячного видобутку вугілля на обліковий штат робочих.
- г. Відношення місячного видобутку на явочний штат робочих.

34. Коефіцієнт облікового складу робочих при роботі підприємства з одним вихідним днем, 10 днів святкових та 50 днів на відпуску за рік дорівнює:

- а. 1,2
- б. 1,49

- в. 1,13
- г. 1,57.

35. До непромислового персоналу підприємства відносяться працівники, які зайняті:

- а. Підтримкою у працездатному стані устаткування, виробничих будинків й споруджень.
- б. Виготовленням інструменту для основного виробництва.
- в. Обслуговуванням соціально-культурних об'єктів інфраструктури підприємства.
- г. Технічним й організаційним керівництвом виробництва.

36. Гранична продуктивність праці – це:

- а. Максимально можлива продуктивність у даних умовах.
- б. Показник, що характеризує межу, до якого збільшується продуктивність праці при збільшенні чисельності робітників на одного.
- в. Еталонний рівень продуктивності праці, що може бути досягнутий при використанні всіх резервів росту цього показника.
- г. Економічно доцільний рівень продуктивності праці в конкретних умовах..

37. Який із приведених ознак групування покладений в основу класифікації персоналу на промислово-виробничий та непромисловий?

- а. Характер участі у виробничому процесі.
- б. Вагомість виконуваних функцій.
- в. Технологічний.
- г. Кваліфікаційний.

38. Трудомісткість – це показник...:

- а. Витрат матеріалів при виробництві продукції.
- б. Продуктивності праці при прямому методі її вимірювання.
- в. Економічної ефективності виробництва.
- г. Продуктивності праці при зворотному методі її вимірювання.

39. Середні витрати – це:

- а. Загальні витрати
- б. Граничні витрати
- в. Питомі витрати.
- г. Собівартість одиниці продукції
- д. Елемент собівартості
- є. Явні витрати.

40. «Інші витрати» - це:

- а. Граничні витрати
- б. Стаття витрат
- в. Альтернативні витрати

- г. Елемент собівартості.
- д. Середні витрати.

41. Постійні витрати – це:

- а. Неявні витрати
- б. Витрати, залежні від обсягу виробництва
- в. Витрати, що несе підприємство навіть при умові, що у наданий період продукція не вироблялася.
- г. Стаття витрат.

42. У довгостроковому періоді ...:

- а. Усі витрати є перемінними.
- б. Усі витрати є постійними
- в. Усі витрати виступають як неявні
- г. Усі витрати змінюються прямо пропорційно зміні обсягу виробництва.

43. Амортизаційні відрахування, розраховані по нормах амортизації, є:

- а. Матеріальними витратами.
- б. Статтею інших витрат.
- в. Змінними витратами.
- г. Постійними витратами.
- д. Немає вірної відповіді.

44. Амортизаційні відрахування, розраховані по потоній ставці, є:

- а. Матеріальними витратами.
- б. Статтею інших витрат.
- в. Змінними витратами.
- г. Постійними витратами.
- д. Немає вірної відповіді.

45. Якщо шахта використовує у вигляді палива вугілля власного видобутку, то витрати по елементу «Паливо» розраховуються як множення:

- а. Виробничої собівартості 1 т вугілля на величину його витрат на власні потреби (далі - величину витрат).
- б. Виробничої собівартості за винятком витрат по елементу «Паливо» на величину витрат.
- в. Ціни на 1 т вугілля на величину витрат.
- г. Немає правильної відповіді.

46. По якій з формул, приведених у відповідях, визначаються витрати?

- а. $c + v + m$
- б. $c + v$
- в. $c + m$
- г. $v + m$

де s - вартість витрачених засобів виробництва,
 v - вартість продукції, створеною суспільно-необхідною працею,
 m - вартість продукту, створеного добавленою працею.

47. Постійні витрати – це складова частина наступних витрат:

- а. Граничних.
- б. Дигресивних.
- в. Валових.
- г. Пропорційних.
- д. Прогресивних.

48. Змінні витрати згруповані за ознакою:

- а. Однорідність їхніх складових частин.
- б. Неоднорідність їхніх складових частин.
- в. Спосіб розрахунку на одиницю продукції.
- г. Зв'язок їхньої величини зі зміною обсягу виробництва продукції.

49. У собівартість продукції включають:

- а. Податок на додану вартість.
- б. Акцизний збір.
- в. Амортизацію нематеріальних активів.
- г. Прибутковий податок.
- д. Вартість основних виробничих фондів.

50. Амортизаційні нарахування при визначенні відповідного елемента собівартості визначаються шляхом відрахувань від вартості:

- а. Устаткування.
- б. Матеріалів.
- в. Сировини.
- г. Комплектуючих виробів.
- д. Витрат майбутніх періодів.

51. Непрямі витрати – це:

- а. Загально виробничі витрати.
- б. Витрати на сировину.
- в. Покупні комплектуючі вироби.
- г. Паливо.

52. До прямих витрат відносяться...:

- а. Витрати на сировину й основні матеріали.
- б. Загально виробничі витрати.
- в. Позавиробничі витрати.
- г. Загальногосподарські витрати.

53. До якої класифікації відноситься ціна франко-вагон станція відправлення?

- а. По стадіям реалізації
- б. По умовам постачання та оплати товару.
- в. По території дії
- г. По часу дії
- д. По характеру встановлення.

54. В основі формування вільних (ринкових) цін лежить:

- а. Ціна товару, що пропонується продавцем.
- б. Величина прибутку, що отримана внаслідок реалізації продукції.
- в. Величина собівартості виробництва та реалізації продукції
- г. Співвідношення між попитом та пропозицією.

55. Рівноважна ціна – це:

- а. Оптова ціна
- б. Ціна пропозиції
- в. Ціна попиту
- г. Ціна, при якій попит дорівнює пропозиції.
- д. Ціна, відповідна попиту.

56. Якщо товар проданий за ціною нижче рівноважної, то...:

- а. Існує дефіцит товару.
- б. Маються надлишки товару.
- в. Попит на товар задовільнено.
- г. Товар неякісний.

57. Акцизний збір реалізує функцію ціни:

- а. Регулювання попиту та пропозиції.
- б. Вимірника вартості товару.
- в. Стимулу ресурсозбережень.
- г. Регулятора прибутковості підприємства.

58. При відхиленні фактичного показника зольності від преїскурантного провадяться знижки (надбавки) до оптової ціни на вугілля за кожний відсоток відхилення:

- а. 1,3% Цопт.
- б. 2,5% Цопт.
- в. 0,5% Цопт.
- г. 1,5% Цопт.
- д. 2,3% Цопт.

59. Поняття «прибуток від реалізації продукції» розуміє:

- а. Виручку, що одержана від реалізації продукції.
- б. Грошове вираження вартості товару.
- в. Різницю між обсягом реалізованої продукції в вартісному вираженні (без акцизів та ПДВ) та її собівартістю.

- г. Чистий дохід підприємства.
- д. Витрати на виробництво реалізованої продукції.

60. Поняття «дохід від реалізації продукції» розуміє:

- а. Виручку, що одержана від реалізації продукції.
- б. Грошове вираження вартості товару.
- в. Різницю між обсягом реалізованої продукції в вартісному вираженні (без акцизів та ПДВ) та її собівартістю.
- г. Чистий дохід підприємства.
- д. Витрати на виробництво реалізованої продукції.

61. Показник рентабельності підприємства розраховується як:

- а. Відношення балансового прибутку до вартості реалізованої продукції.
- б. Відношення прибутку до середньої вартості майна підприємства.
- в. Відношення прибутку до ціни виробу.
- г. Відношення прибутку до середньої вартості основних виробних фондів підприємства.

62. Вартість товарної продукції шахти розраховується по наступним цінам:

- а. Оптовим цінам з урахуванням якості вугілля.
- б. Оптовим цінам без урахування якості вугілля.
- в. Відпускним цінам.
- г. Галузевим цінам.
- д. Єдиним цінам.

63. До якого періоду часу приводяться річні експлуатаційні витрати (ЕВ) та одноразові капітальні укладення (К) у формулі приведених витрат ($Z_{пр} = EB + E_n * K$)?

- а. До одного року.
- б. До початку будівництва.
- в. До кінця будівництва.
- г. До нормативного терміну окупності капітальних укладень.

64. Поняття «економічна ефективність» визначається як:

- а. Конкретний економічний результат рішення технічної або господарської задачі.
- б. Конкретний результат діяльності підприємства, дільниці.
- в. Співвідношення між одержаним результатом та витратами, що необхідні для його одержання.
- г. Повне досягнення визначених технологічних та економічних цілей.

65. Строк окупності додаткових капітальних укладень визначається як відношення:

- а. Прибутку до величини додаткових капітальних укладень.

б. Величини додаткових капітальних укладень до економії від зниження собівартості по варіантам, що зіставляються.

в. Приросту річного прибутку до величини додаткових капітальних укладень.

г. Суми поточних витрат на виробництво до додаткових капітальних укладень.

66. Граничний дохід – це:

а. Загальний дохід, розділений на кількість проданих одиниць продукції.

б. Грошова сума, яка одержана від продажу певної кількості товару.

в. Альтернативна вартість використання ресурсів, що поставляються власниками фірми.

г. Збільшення загального доходу за рахунок збільшення реалізованої продукції на одиницю.

д. Немає вірної відповіді.

67. Дохід від участі в спільних підприємствах – це:

а. Операційний прибуток.

б. Прибуток від реалізації продукції.

в. Неоподатковуваний прибуток.

г. Прибуток від інвестиційної діяльності.

д. Маржинальний прибуток.

68. Внутрішня норма окупності інвестицій – це:

а. Відношення очікуваних доходів до інвестиційних витрат.

б. Коефіцієнт дисконтування, при якому чиста поточна вартість проекту дорівнює нулю.

в. Коефіцієнт дисконтування, при якому чиста поточна вартість проекту позитивна.

г. Показник, що характеризує тривалість окупності інвестиційних витрат.

69. Чиста поточна вартість проекту – це:

а. Різниця між поточною вартістю надходжень від інвестицій та величиною капіталовкладень.

б. Різниця між поточною вартістю надходжень від інвестицій, дисконтованої на базі розрахункової ставки відсотка, та величиною капіталовкладень.

в. Частка від розподілу дисконтованої величини інвестиційних витрат на дисконтовану величину зворотних грошових потоків.

г. Вартість проекту, що забезпечує одержання прибутку при заданих умовах.

70. Дисконтування витрат - це:

а. Приведення витрат з урахуванням фактора часу.

б. Розрахунок питомих витрат.

в. Порівняння витрат з еталоном.

г. Розрахунок строку окупності витрат.

71. Валова продукція підприємства – це:

а. Вартість готової продукції, напівфабрикатів, промислових робіт та послуг, що призначені для реалізації на сторону.

б. Вартісний показник, що виражає знову відтворену колективом підприємства вартість.

в. Показник загального обсягу виробництва продукції (робот, послуг) підприємства у грошовому вираженні.

г. Сума вартості готової продукції, напівфабрикатів, що призначені для відпуску на сторону, промислових робіт та послуг на сторону або для потреб капітального будівництва та непромислових господарств свого підприємства; зміни залишків незавершеного виробництва.

д. Продукція, що виготовлена, відвантажена та оплачена покупцем.

72. «Рентабельність продукції – це ...»:

а. Показник порівняльної ефективності капіталовкладень, розрахований як сума експлуатаційних витрат і капітальних вкладень, приведених до однієї розмірності;

б. Така ставка відсотка, при якій досягається нульова чиста дисконтована вартість;

в. Показник, обчислювальний як відношення балансового прибутку підприємства до суми майна підприємства;

г. Відносний показник, що характеризує величину економічного результату, що приходить на одну гривню реалізованої продукції за визначений період часу.

Тести множинного вибору.

1. Основні фонди характеризуються наступними ознаками:

а. Зміну у процесі виробництва своєї натурально-речовинної форми.

б. Участь у виробничій та невиробничій сферах протягом тривалого часу.

в. Повне споживання та перенос своєї вартості на собівартість готового продукту протягом кожного виробничого циклу

г. Перенос своєї вартості на собівартість готового продукту по частинам, по мірі зносу.

д. Вимога періодичного відшкодування в натуральній формі.

2. З перелічених нижче позицій до основних фондів можуть бути віднесено:

а. Вугледобувний комплекс.

б. Запасні частини до нього

в. Ручне свердло

г. Капітальні гірничі виробітки.

3. Об'єкти основних виробничих фондів числяться на балансі підприємства за:

а. Первісною вартістю.

б. Відновленою вартістю.

в. За оптовими цінами.

г. За вартістю з урахуванням зносу.

4. Стан та рух основних виробничих фондів характеризується показниками:

- а. Фондовіддача.
- б. Фондомісткість.
- в. Коефіцієнт вибуття.
- г. Коефіцієнт відновлення.
- д. Коефіцієнт зносу.

5. Залишкова вартість основних виробничих фондів (ОВФ) – це:

- а. Первісна вартість ОВФ за винятком вартості зносу, фактично нарахованого на готову продукцію за час експлуатації цих фондів.
- б. Відновлена вартість ОВФ за винятком зносу.
- в. Вартість відтворення ОВФ у сучасних умовах.
- г. Вартість ОВФ після переоцінки.

6. При розрахунку річних амортизаційних відрахувань по нематеріальних активах враховують:

- а. Залишкову вартість.
- б. Фактичний строк служби.
- в. Первісну вартість
- г. Норму амортизації
- д. Витрати на модернізацію.

7. Норма амортизаційних відрахувань – це:

- а. Відношення річної суми амортизаційних відрахувань до балансової вартості основних фондів, виражене у відсотках.
- б. Відношення річної амортизації до первісної вартості основних фондів.
- в. Встановлений у централізованому порядку річний відсоток погашення вартості основних фондів.
- г. Відношення витрат на придбання, капремонт й модернізацію до терміну служби основних фондів.

8. Кошти амортизаційного фонду підприємства використовують на:

- а. Придбання матеріалів та запасних частин.
- б. Придбання нової техніки.
- в. Виплату заробітної плати робітникам основних професій.
- г. Модернізацію устаткування.
- д. Капітальний ремонт устаткування.

9. Сума амортизаційних відрахувань звітного періоду на витрати, зв'язані з видобутком корисних копалин, розраховується множенням _____ на _____:

- а. Обсяг видобутку в звітному періоді.
- б. Вартість основних фондів в звітному періоді

- в. Норма амортизації
- г. Потона ставка
- д. Залишкова вартість основних фондів.

10. Прискорену амортизацію машин та устаткування на підприємстві можна розрахувати методами:

- а. Лінійним.
- б. Подвійним регресійним.
- в. Кумулятивним.
- г. Поточної ставки.
- д. Пропорційним.

11. Резервами підвищення фондівіддачі на підприємстві є:

- а. Збільшення часу роботи машин.
- б. Модернізація устаткування.
- в. Зниження витрат виробництва.
- г. Зменшення витрат по обслуговуванню техніки.
- д. Зменшення витрат з керування.

12. До обігових засобів можуть бути віднесені:

- а. Лісні матеріали.
- б. Спецодяг.
- в. Конвеєр.
- г. Кабель
- д. Вентилятор.
- є. Вугілля на складі

13. Для визначення коефіцієнту обігу оборотних коштів за період необхідно _____ поділити (умножити) на _____:

- а. Тривалість одного обігу
- б. Середній залишок оборотних коштів за період часу
- в. Обсяг товарної продукції за наданий період часу
- г. Обсяг виробленої продукції за наданий період часу
- д. Тривалість цього періоду.

14. Які з перелічених статей оборотних коштів функціонують у сфері виробництва?

- а. Основні матеріали
- б. Готова продукція на складі
- в. Витрати майбутніх періодів
- г. Паливо.
- д. Грошові кошти на розрахунковому рахунку підприємства.

15. Які з перелічених коштів увіходять до складу стійких пасивів?

- а. Амортизаційні відрахування

- б. Мінімальна заборгованість підприємства по фонду оплати праці та відрахуванням на соціальні заходи
- в. Дивіденди по цінним паперам, що придбані підприємством
- г. Резерв наступних платежів.

16. Витрати майбутніх періодів – це:

- а. Витрати на металеве й залізобетонне кріплення очисних та підготовчих виробіток у шахті.
- б. Витрати по освоєнню нових видів продукції.
- в. Витрати на обслуговування машин та устаткування.
- г. Витрати на доведення напівфабрикатів.

17. Джерелами збільшення обігових коштів підприємства є:

- а. Амортизаційні відрахування.
- б. Прибуток підприємства.
- в. Позички банківських організацій.
- г. Фонд накопичення.
- д. Дебіторська заборгованість.

18. Продуктивність праці на вихід визначається діленням _____ на _____ :

- а. Місячний обсяг видобутку
- б. Добовий обсяг видобутку
- в. Відпрацьована за місяць кількість виходів
- г. Облікова чисельність
- д. Явочна чисельність.

19. На величину коефіцієнту облікового складу впливають фактори:

- а. Кількість невиходів по різних причинах
- б. Річний обсяг видобутку
- в. Режим роботи шахти
- г. Тривалість відпустки працівників.
- д. Відпрацьована за період кількість виходів.

20. Які з перелічених груп працівників можна віднести до умовно-постійного складу персоналу підприємства:

- а. Гірничі майстри.
- б. ГРОЗ
- в. Інженерно-технічні працівники апарату управління
- г. Прохідники
- д. Робочі підйому.

21. Для визначення трудомісткості продукції необхідно _____ поділити (умножити) на _____ :

- а. Добовий обсяг виробництва
- б. Облікова чисельність

- в. Явочна чисельність
- г. Місячний обсяг виробництва
- д. Відпрацьована на місяць кількість виходів.

22. Існують наступні форми оплати праці:

- а. Погодинна.
- б. Пряма відрядна.
- в. Контрактна.
- г. Акордна.
- д. Відрядно-преміальна.

23. Існують наступні системи оплати праці:

- а. Відрядна.
- б. Відрядно - преміальна.
- в. Непряма відрядна.
- г. Акордна.
- д. Комбінована.

24. Вкажіть варіанти відповіді, у яких приведені витрати собівартості, віднесені до умовно-перемінних.

- а. Витрати лісових та вибухових матеріалів
- б. Оплата праці робочих очисних вибоїв
- в. Оплата праці керівницького персоналу
- г. Інші витрати.
- д. Амортизація нематеріальних активів.

25. Амортизаційні нарахування, розраховані по нормах амортизації – це:

- а. Елемент собівартості продукції.
- б. Стаття матеріальних витрат.
- в. Умовно-змінні витрати.
- г. Частина фонду розвитку виробництва.
- д. Умовно-постійні витрати.

26. До складу матеріальних витрат на виробництво продукції включають:

- а. Витрати на сировину й матеріали.
- б. Амортизацію нематеріальних активів.
- в. Витрати на рекламу.
- г. Вартість комплектуючих матеріалів.
- д. Витрати на оплату праці виробничих робітників.

27. Основними ознаками класифікації цін є:

- а. Облік транспортних витрат та ризику.
- б. Етап товарообігу, що обслуговується.
- в. Кліматичні умови.
- г. Область дії.

д. Географічне розміщення підприємства.

28. За способом встановлення цін розрізняють ціни:

- а. Договірні.
- б. Граничні.
- в. Контрактні.
- г. Розрахункові.
- д. Державні фіксовані.

29. Джерелами фінансування капітальних укладень є:

- а. Прибуток підприємства.
- б. Витрати майбутніх періодів.
- в. Амортизаційні відрахування.
- г. Собівартість продукції.

30. Показник абсолютної ефективності визначається:

- а. Відношенням приросту прибутку по підприємству, що одержано у результаті використання нововведення до капітальних витрат, що забезпечили цей результат.
- б. Зіставленням результатів виробництва до і після впровадження нововведення.
- в. Відношенням зниження собівартості в результаті впровадження нової техніки до капітальних укладень у цю техніку.
- г. Зіставленням приведених витрат по базовому та новому устаткуванню.
- д. Зіставленням приведених витрат по взаємозамінним варіантам нової техніки.

31. В якості критерію порівняльної економічної ефективності інвестицій можуть виступати:

- а. Собівартість продукції.
- б. Капіталізована вартість.
- в. Поточна вартість.
- г. Привабливість проекту для інвестора.
- д. Строк окупності додаткових капітальних укладень.

32. Прибуток від іншої реалізації включає до складу:

- а. Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг) основного виробництва.
- б. Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг) допоміжного та обслуговуючого виробництва, що не мають власного балансу.
- в. Прибуток від реалізації основних фондів.
- г. Різницю штрафів одержаних та оплачених.
- д. Прибуток від орендних операцій.

33. Які з наступних методів оцінки не засновані на застосуванні концепції дисконтування витрат і доходів:

- а. Метод визначення чистої поточної вартості інвестиційного проекту.
- б. Метод розрахунку періоду окупності інвестицій.
- в. Метод розрахунку внутрішньої норми окупності інвестицій (норми прибутку).
- г. Метод розрахунку приведених капітальних укладень.

5 ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА»

Система діагностики передбачає підсумкове оцінювання успішності студента за семестр, коли формою контролю знань є модульний контроль.

Критерії підсумкового оцінювання знань студентів за семестр передбачають 100 бальну шкалу з подальшим переведенням у оцінку за національною шкалою та шкалою ECTS відповідно до табл. 5.1.

Таблиця 5.1 - Переклад підсумкової оцінки успішності студента з навчальної дисципліни в оцінку за національною шкалою та шкалою ECTS

Підсумкова оцінка успішності студента (балів)	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
96-100	5	A
91-95	5	B
81-90	4	C
71-80	4	D
56-70	3	E
50-55	2	FX
40-50	2	F

Згідно з навчальним планом вивчення цієї дисципліни основними видами навчальних занять є лекції, практичні заняття та СРС, на які виділена відповідна кількість годин: лекції – 30 годин (15 навчальних занять), на практичні заняття – 15 годин (7,5 навчальних занять); на СРС – 45 годин.

Оцінювання успішності студентів проводиться за всіма видами навчальних занять і в цілому з дисципліни.

Контроль здійснюється за двома формами: поточний; підсумковий.

Рекомендована вагомість і відповідно максимальні бали:

- поточний контроль – 50%;
- підсумковий модульний контроль (або іспит) – 50%.

Поточний контроль відбувається за наступними напрямками і вагомістю:

А) Активність студентів під час лекційних занять **- 10%**

Б) Активність студентів під час практичних занять, у ході виконання контрольних та індивідуальних завдань -

40%,

у тому числі:

- Оцінка теоретичних знань студентів під час практичних занять;
- Виконання розрахункових робіт,
- Рішення задач на практичних заняттях.

Розподіл балів на практичні заняття та виконання розрахункових робіт проводиться з урахуванням наступної вагомості:

розрахункові роботи – 0,37; контроль на практичних заняттях – 0,63.

Активність студентів під час лекційних занять (вагомість напряму в цілому 0,1 або 10%) оцінюється максимально у 100 балів з використанням штрафних і заохочувальних санкцій наступним чином:

- **систематична робота студента протягом лекційних занять**

при відвідуванні 75-100% занять – 100 балів

при відвідуванні 50-74% занять – 50 балів

менше ніж 50% лекцій – 10 балів

- **опитування. За одну відповідь може бути виставлено:**

+10 балів (повна відповідь)

+5 балів (неповна відповідь)

-10 балів (якщо студент відмовився, або відповідає зовсім не правильно, тобто матеріал не засвоїв)

За семестр результати опитування накопичуються алгебраїчно. Якщо кумулятивна сума **позитивна** – бали за «систематичну лекційну роботу» збільшуються в $K_3=(1+0,2)$ раз = 1,2

Якщо кумулятивна сума **негативна** - бали за «систематичну лекційну роботу» корегується на коефіцієнт $K_ш = (1-0,2)=0,8$.

Активність студентів під час практичних занять, у ході виконання розрахункових робіт має вагу у загальній оцінці 0,4 або 40%, у тому числі вагомість напряму «Розрахункові роботи» складає 37% (у загальній оцінці відповідно $0,4*0,37=0,148$), інших форм контролю 63% (у загальній оцінці відповідно $0,4*0,63=0,252$). При оцінюванні за цими напрямками контролю слід виходити з середньозваженої оцінки за відповідною формою контролю, яка визначається, виходячи з 10-бальної шкали (приклад розрахунку наведено нижче) та коефіцієнту вагомості, який також визначається, виходячи з 10 бальної шкали. По дисципліні передбачається два види поточного контролю з наступним розподілом коефіцієнтів вагомості за видами контролю:

- опитування (або тестування) - 2 бали;
- рішення задач - 8 балів.

Аналогічно здійснюється оцінка за напрямом «Розрахункові роботи», тобто визначається середньозважена оцінка за 10-бальною шкалою, яка корегується на коефіцієнт вагомості (за 10-бальною шкалою). Передбачається виконання одної розрахункової роботи з коефіцієнтом вагомості відповідно 10 балів.

Оцінка теоретичних знань студентів під час практичних занять виконується за допомогою опитування або тестування.

За кожне **опитування** можливо отримати наступні бали.

Оцінка «10» - означає, що студент повно і вірно відповів на запитання, показав уміння, використовувати теоретичні знання, приймати відповідні рішення.

Оцінка «5» - означає, що студент правильно висвітлив отримані знання, але при цьому у відповіді були неточності і помилки

Оцінка «1» - означає, що студент не засвоїв теоретичний матеріал або відмовився від відповіді.

За кожне тестування можливо отримати «10 балів» . Максимальна оцінка окремої правильної відповіді тесту визначається $\frac{10}{N}$, де N – кількість тестів в одному тестовому контролі. Якщо тест множинний, то при одній помилці оцінка тесту $\frac{10}{2N}$.

Як за опитуванням, так і за тестуванням протягом семестру визначається *середньозважена* оцінка. Наприклад, у окремого студента було 5 опитувань, кумулятивні бали за семестр склали 25 (8+5+1+1+10=25). Тоді середньозважена

оцінка буде $\overline{O_{onum}} = \frac{25}{5} = 5,0$. Приклад щодо тестування за семестр: було 6 тестувань, серед них 2 заняття студент пропустив та за останніми отримав бали : (8+5+5+10+1+1=30). Тоді середньозважена оцінка буде: $\overline{O_{onum}} = \frac{30}{6} = 5,0$ (округляється до цілого числа).

Кожна робота або задача оцінюється також за 10 – бальною шкалою наступним чином.

Рішення задач – оцінка виставляється за рівне рішення, уміння обґрунтовувати показники і робити висновки.

Оцінка «10» означає, що студент показав уміння висвітлювати отримані знання, робити розрахунки, використовувати результати для аналізу і оцінки кількісної сторони явищ і процесів, робити висновки.

Оцінка «9» означає, що студент засвоїв матеріал повністю, показав уміння правильно висвітлювати отримані знання, але при цьому у рішенні задач є незначні недоліки.

Оцінка «8» означає, що хід вирішення задачі правильний, але розв'язання її містить окремі помилки, хоча студент уміє застосовувати свої знання до аналізу явищ та процесів.

Оцінка «7» означає, що при розв'язанні завдання є недоліки, які не вплинули особливо на висновки.

Оцінка «6» означає, що студент виконав роботу на «задовільно», але при розв'язанні завдання зроблені неправильні висновки.

Оцінка «5» означає, що студент поверхнево ознайомлений з матеріалом, не може показати уміння при розв'язанні завдання.

Оцінка «1» означає, що студент не засвоїв матеріал, не може показати уміння при розв'язанні завдання або відмовився від рішення.

За семестр відповідно задач і контрольних робіт виводиться *середньозважена* оцінка. Наприклад, за семестр було 8 розрахункових робіт (індивідуального вирішення задач) за якими отримано відповідні бали: 10, 6, 7, 8, 10, 10, 10, 1. (1-роботи не здавалися і не захищалися). Тоді

$$O_{\text{оцн}} = \frac{10+6+7+8+10+10+10+1}{8} = 7.75 \approx 8 \text{ балів}$$

Модульний контроль здійснюється згідно з «Положенням про модульний контроль \МК\ знань студентів денної форми навчання», затвердженим ректором ДонНТУ.

Завдання модульного контролю включають:

- завдання з теоретичного матеріалу (1 питання);
- тестові питання (5 тестів);
- завдання з розв'язання задач (2 задачі).

Вагомість МК 0,5, тобто студент за два модулі може набрати 50 балів за 100 бальною системою, за один модуль – 25 балів. Таблиця оцінки результату МК з відповідними коефіцієнтами вагомості наведена нижче (табл.5.2). Розрахунок оцінок ілюстровано на умовному прикладі. Підсумкове оцінювання проводиться за формою табл.5.3

Таблиця 5.2 – Оцінка результату МК

№ питання	Коефіцієнт вагомості (Км _і)	Оцінка викладача (Ом _і)	Оцінка з завдання з урахуванням його вагомості (Бм _і)=Км _і *Ом _і	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1	1,5	8	12		
2	0.5	10	5		
3	0.5	5	2.5		
4	0.5	5	2.5		
5	0.5	10	5		
6	0.5	10	5		
7	3	8	24		
8	3	8	24		
Усього (Nм _і =7)	10		80 (Оцінка з урахуванням вагомості МК – 80*0,25=20)	4	D

Таблиця 5.3 – Підсумкове оцінювання знань студента

Види контролю знань студента	Максимальна оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою (умовний приклад)	Вагомість виду контролю (частка од.)	Максимальний рейтинг кожного виду контролю	Рейтинг кожного виду контролю (умовний приклад)	Підсумкова оцінка успішності студента з навчальної дисципліни (умовний приклад)	
						За національною шкалою	За шкалою ECTS
1. Активність студента під час лекційних занять	100	80	0,1	10	8		
2. Оцінка знань студента під час практичних занять: в тому числі: • опитування (або тестування); • рішення задач	10*2=10 (де 10 –мак середньо-зважена оцінка; 2 – коефіцієнт вагомості за 10-бальною шкалою) 10*8=80 Всього у підсумку 100	5*2=10 8*8=64 Всього у підсумку 74	0,4*0,63=0,252	25	19		
3. Виконання розрахункових робіт	- перша 10*5=50, - друга 10*5=50,	8*5=40 8*5=40	0,4*0,37=0,148	15	12		
4. Виконання модульних контролів, у тому числі: - першого - другого	100 100	80 79	0,25 0,25	25 25	20 20		
Разом				100	79	4	D

Участь студента у олімпіаді, в науково – дослідній роботі (написання статей, виступ на конференції, виконання творчих завдань) враховується викладачем особисто в розмірі від 1 до 10 балів.

Для студентів заочної форми навчання поточний контроль складається з напрямку:

- активність студентів під час лекційних занять (мак 50 балів)

Іспит складається з відповідей за білетами, зміст яких складають теми 2 модульних контролів (мак 50 балів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна

1. Економіка промислового підприємства: навч. посібник / За ред.. Ф.І. Євдокимова, Т.Б.Надтоки. – Донецьк: «Новий мир», 2003.-358 с.
2. Экономика промышленного предприятия: Учеб. пособие / Под ред. проф. Ф.И.Евдокимова, проф. Т.Б.Надтоки. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – Донецк: «Друк-Инфо», 2005. – 434 с.
3. Економіка підприємства: Підручник / Під ред. С.Ф.Покропивного. – К.: КНЕУ, 2000 (2003). – 528 с.
4. Экономика предприятия: Учебник для вузов / Под ред. проф. В.Я.Горфинкеля, проф. В.А.Швандара. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 742 с.
5. Навчальний посібник «Економіка гірничого підприємства: Курс лекцій (для студентів денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»)» / Уклад.: Мізіна О.В. – Донецьк: ДонНТУ, 2008. – 81 с.
6. Методичні рекомендації щодо виконання завдань практичних занять з вибіркової навчальної дисципліни циклу професійної підготовки «Економіка гірничого підприємства» для студентів денної (заочної, денно-заочної) форми навчання галузі знань: 0305 «Економіка та підприємництво», напрям підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства» / Укл.: О.В. Мізіна. - Донецьк: ДонНТУ, 2010. – 73 с.

Додаткова

1. Грузинов В.П., Грибов В.Д. Экономика предприятия: Учебн. пособие. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 208 с.
2. Астахов А.С., Каменецкий Л.Е., Чернегов Ю.А. Экономика горной промышленности. - М., Недра, 1982.
3. Моссаковский Я.В. и др. Экономика горной промышленности. Учеб. для вузов. - М., Недра, 1988.
4. „Господарський кодекс України” . - Х.: ООО „Одиссей”, 2003. - 232 с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо організації самостійної роботи студентів з вибіркової навчальної дисципліни
циклу професійної підготовки
ЕКОНОМІКА ГІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА
для студентів денної (заочної; денно-заочної) форми навчання
напряму підготовки: 6.030504 Економіка підприємства – ЕГП, ЕПЕК

Укладач:

Мізіна Олена Вікторівна